

УДК 37.014.53

*Славкова О.П., д.е.н., доцент, завідувач кафедрою бухгалтерського обліку,
Сумський національний аграрний університет*

*Калачевська Л.І., к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту ЗЕД та
євроінтеграції, Сумський національний аграрний університет*

**Інноваційні аспекти інтернаціоналізації навчального процесу
в аграрних університетах**

*Slavkova O.P, Ph.D., Associate Professor, Head of Accounting department, Sumy
National Agrarian University*

*Kalachevska L.I., Ph.D., Associate Professor, Assistant Professor of Foreign
trade management and European integration department, Sumy National Agrarian
University*

**Innovative Aspects of the Educational Process Internationalization in
Agrarian University**

Анотація.

Стаття присвячена питанням як внутрішньої так і зовнішньої інтеграції освітнього простору. Вивчені питання навчання іноземців в Україні та навчання українських студентів за кордоном. В статті розглянуті перспективні аспекти глобалізації та євроінтеграції навчального процесу в Сумському національному аграрному університеті. Викладені інноваційні методи навчання та підготовчі етапи організації навчального процесу відповідно до вимог європейської системи вищої освіти. Наведений досвід роботи провідних навчальних закладів по формуванню фахівця аграрного профілю та його адаптація до реальних умов робочого місця. Підняті питання якості навчання та його організації в Україні та за кордоном ,впровадження

міжнародних програм та проходження практичної підготовки студентів, намічені шляхи державної підтримки інновацій в освітньому просторі.

Summary

Article deals with both internal and external integration of educational environment. The questions of education foreigners in Ukraine and Ukrainian students abroad were explored.

Prospective trends of globalization and Euro integration of educational process in Sumy National Agrarian University are proposed in the article. Innovative methods of educational and training process organization, scientific research in accordance with the requirements of European system of higher education integration are offered to consider.

The experience of leading educational institutions on the formation of the agricultural professional profile and its adaptation to the real conditions of the workplace is presented. Issues of the quality of education and its organization in Ukraine and abroad, implementation of international programs and internship of students are raised; the ways of state support for innovation in the educational environment are defined.

Ключові слова: фахівці аграрної сфери, інноваційні аспекти аграрного навчання, освітній простір.

Keywords: the specialists of agricultural sphere, innovative aspects of agrarian education, educational environment.

Постановка проблеми. Важливість питання інтернаціоналізації освіти підтверджується нашим сьогоденням, яке чітко висвітлює, що соціальні та економічні проблеми, які ми намагаємося вирішити, накопичувалися у суспільстві десятиріччями. Їх розв'язання вимагає, перш за все, нашого усвідомлення, що тільки використання світових досягнень у всіх галузях, в

тому числі освіти, дозволить молодим поколінням створити цивілізоване, правове, високотехнологічне та екологічно безпечне суспільство. В постіндустріальному суспільстві, яке задекларувало себе як «суспільство знань» університети мають особливий статус, а засновник теорії постіндустріального суспільства, Д. Белл пише, що «фактичні теоретичні знання все частіше стають стратегічним ресурсом, центральним соціальним принципом, а університет головною структурою» [1].

Для надання якісної університетської освіти важливо чітко поставити мету підготовки фахівця. Він має перш за все забезпечити матеріальне благополуччя, соціальну, психологічну стабільність сім'ї. У якому випадку це може статися? Тільки тоді, коли випускник буде потрібний виробництву, управлінським структурам, тощо, коли на нього буде попит. При цьому важливо, щоб він міг швидко адаптуватися і у фермерському господарстві чи великому сільськогосподарському підприємстві як господар (менеджер, спеціаліст, дорадник); і в державних управлінських структурах, бути корисним у закордонних фірмах, без особливих проблем працювати у суміжних аграрному сектору виробництвах. Тобто, необхідно забезпечити конкурентоспроможність випускників університету не тільки в Україні, а й за її межами. Основна мета інтернаціоналізації це навчання, виховання випускника, конкурентного на ринку праці, спроможного забезпечити благополуччя родини за рахунок високої заробітної плати а засоби досягнення цієї мети поєднання мотивованого високоякісного викладання та сприйняття знань студентами.

Аналіз останніх досліджень. Проблемами дослідження інтеграції освітнього процесу, навчання іноземців в Україні та українських студентів в інших країнах займалися: Б.Л.Вульсон, В.Миронов, З.Молькова, А.Перевозний, О.Проскура, С.Степаненко, А.Савіно, І.Шестополова, К.Корсон, І.Свистунов, Ю.Алферов, А.Ареф'єва, О.Трішнова, М.Долішній, І.Зінов'єв, О.Карат, О.Левенко, Т.Оболенська, Н.Клюква, Є.Савельєва,

С.Салига, О.Яременко, І.Добрянський, О.Ноумець, О.Козієвська, І.Мотунова та ін.

Так Козієвська Олена в своїй статті «Стратегії інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід та українські перспективи» вказує, що в Україні немає чіткої стратегічної політики у сфері освіти[2]. Добрянський І. та Ноумець О. розглядаючи стан та перспективи навчання іноземних студентів вказують, що в останнє десятиріччя динаміка кількості іноземних студентів в Україні значно вища ніж в Росії[3], що безпосередньо впливає на ринок освітніх послуг.

За розрахунками Кожиної Г.М. адаптація іноземних студентів до умов навчання та проживання в країні навчання проходить досить складно, а саме 15,8 % з них потребують консультативної роботи для зняття тривожності, ліквідації проявів депресії – 20,1 % з них найбільша кількість студенти першокурсники та студенти, які навчаються англійською мовою[4]. Держава теж не стоїть осторонь цих питань і в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки визначено пріоритетні напрямки розвитку системи освіти в Україні. Але в цьому документі на жаль не приділено достатньо уваги напрямкам розвитку освіти в сфері підготовки іноземних студентів та міжнародної академічної мобільності[5]. Також залишається багато питань пов'язаних з інтернаціоналізацією освіти та створення спільних програм, які дозволяють студентам навчатися та отримувати подвійні дипломи.

Формулювання цілей статті. Мета написання статті проведення аналізу стану міжнародної освіти в Україні, інтернаціоналізації української освіти, визначення основних тенденцій і проблем та внесення пропозицій щодо шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Кількість студентів, які отримують освіту за кордоном з кінця минулого сторіччя постійно зростає, якщо в 1990 р. їх кількість складала 1,3 млн. осіб, то в 2000 р. 1,8 млн., а в 2010 р. – 3,8 млн. осіб. За прогнозами експертів в області Міжнародної освіти кількість

таких студентів буде приблизно 7,5 млн. осіб [6]. Число українців на навчанні в іноземних університетах станом на 2013/2014 навчальний рік становить 40824 осіб. До цієї цифри не входять дані з Росії, Греції, Туреччини та Хорватії. Проте, якщо екстраполювати дані з попереднього року, за кордоном у 2013/2014 році навчалось понад 46 тисяч громадян України. Серед найбільш бажаних для навчання країн були Польща, Німеччина, Канада, Чехія, Італія, США, Іспанія, Франція, Австралія, Великобританія. Без врахування Росії, динаміка зростання з 2009 по 2014 роки складає 82% [7].

Якщо порівнювати два останні роки, то цей приріст складає 19% або ж 6329 особу. Більше ніж 4/5 цього приросту склали саме українці, які навчаються в польських університетах, вони показали найбільш стрімке збільшення, як в абсолютному, так і відносному показниках – з 9620 до 14951 осіб. Також значний відносний та абсолютний приріст українських громадян на студіях демонстрували австралійські, канадські, британські, чеські та італійські університети[7].

Навчальний процес як головна складова у досягненні мети має розглядатися як постійне удосконалення у напрямку інтеграції з аналогічними закладами у країнах Європейського Союзу, США, та ін. Особливо це актуально щодо модульної системи викладання та кредитної оцінки знань, зміни змісту навчання від формальної констатації фактів, положень, законів до аналізу, проектування, моделювання конкретних технологічних, економічних процесів, можливості і необхідності розвитку творчості, апробації ідей молодого людини. Курсові, дипломні роботи мають носити виключно зміст впровадження.

Зрозуміло, що жодна структура університету неспроможна надати кожній кафедрі чи дисципліні необхідну інформацію з провідних іноземних закладів освіти. Це є пряме завдання кожного завідувача кафедри – налагодити контакти і працювати хоча б з одним провідним іноземним вченим у його галузі. Кафедра, яка не має таких контактів – позбавлена

шансу до розвитку. На нашу думку, всі співробітники мають добре володіти іноземною мовою.

В підготовці якісного фахівця невід'ємною частиною навчального процесу є виробнича практика. На нашу думку, слід постійно поглиблювати процес інтеграції теоретичної та практичної підготовки студентів, удосконалювати базу господарств, підприємств та установ, де організовано практику для студентів. Тільки отримавши можливість попрацювати фахівцем на підприємстві, студент отримує практичні навички роботи. Дуже важливим елементом процесу євроінтеграції є організація для студентів Сумського національного аграрного університету місць практики за кордоном у провідних підприємствах аграрного бізнесу. Кожного року понад 300 студентів отримують можливість пройти практику у фермерських господарствах Німеччини, Австрії, Польщі, Данії, Канади, США. Серед них є вже чимало прикладів підготовки та захисту дипломних проектів на основі інформації та знань, отриманих під час практики за кордоном.

Розвиток комп'ютерної мережі університету надає можливості впровадження інформаційних технологій у навчальний процес. Кожна дисципліна в університеті забезпечена навчально-методичним комплексом, який надається студенту на електронному носії. Таким чином студент значною мірою має можливість самостійного опанування дисципліни. Методичний супровід багатьох економічних дисциплін для всіх спеціальностей повинен мати характер прикладного бізнес-планування.

Наукова діяльність кафедр нами визначається як складова частина підготовки фахівців. Вона повинна забезпечувати участь у розробці та реалізації регіональних, республіканських програм, відкриттю спеціалізованих вчених рад, підготовці кадрів вищої кваліфікації. Перспективним є подальше створення при факультетах міжкафедральних проблемних лабораторій, які і мають забезпечити розв'язання наведених проблем. Позитивний досвід є на біолого-технологічному, інженерно –

технологічному та інших факультетах. Там створені осередки науки, є конкретні плани і результати роботи.

Але слід зауважити, що наукові дослідження повинні мати сучасну актуальність і перш за все забезпечувати продовольчу безпеку, біологізацію виробництва, глобалізацію освіти. Наші традиційні дослідження не принесуть реальної допомоги виробництву. Слід залучати до досліджень сучасні методи, спілкуватися з зарубіжними колегами, це дасть змогу реалізуватися молодим ученим, приймати участь у міжнародних програмах.

В університеті створено електронну базу даних (англійською мовою) на університетській сторінці в Інтернеті, де кафедри мають можливість розміщувати напрацьовані наукові розробки.

Інтеграція вищої освіти і науки України в європейське співтовариство стає більш динамічною і досконалою. Прикладом євроінтеграції можна назвати співпрацю Сумського національного аграрного університету і університету прикладних наук Вайєнштефан-Тріздорф, Німеччина. Співпраця обох університетів почалася з 1995 року і реалізовується за наступною схемою (рис. 1).

З грудня 2001 року Сумський національний аграрний університет став офіційним партнером проекту ДААД “Експорт навчальних курсів”, підписавши угоду про співпрацю з чотирма університетами-партнерами: університет Вайєнштефан-Тріздорф, Національний Університет біоресурсів і природокористування м. Київ, Новосибірський державний аграрний університет, Казахський національний аграрний університет.

За даною угодою в червні місяці 2002 року в нашому університеті офіційно відкритий міжнародний магістерський курс “Master of Business Administration in Agriculture – (MBA)”, де навчання ведеться німецькою та українською мовами.

Четвертого листопада 2008 року підписано нову розширену угоду про співробітництва, яка дозволить поглибити процес інтеграції СНАУ до міжнародного освітянського простору. Дана угода передбачає:

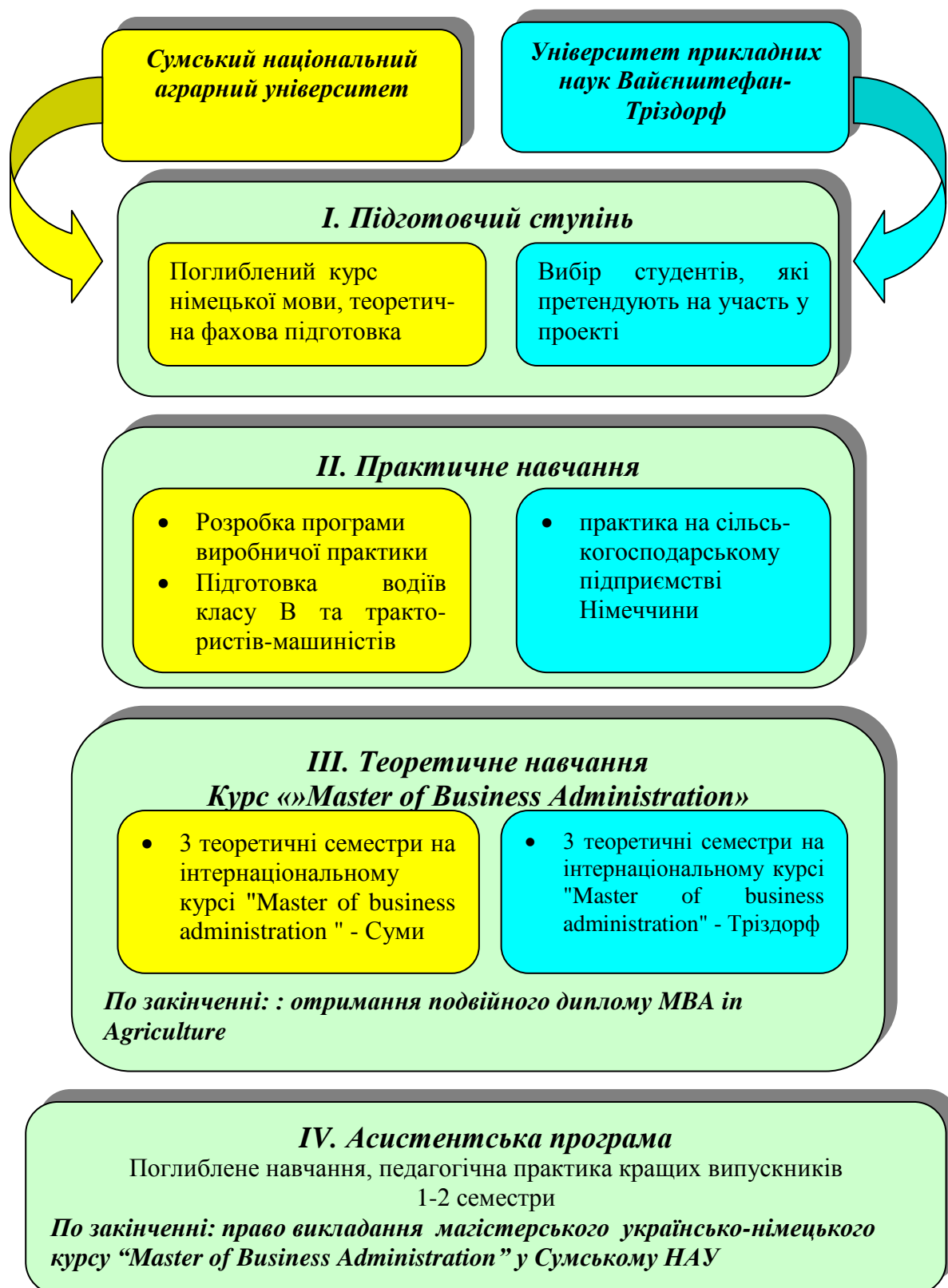

Рис. 1. Спільний проект Сумського НАУ і університету прикладних наук Вайєнштефан

- видачу подвійних дипломів для студентів СНАУ і університету Вайєнштефан;
- подальший розвиток діяльності паралельно діючих міжнародних магістерських курсів Master of Business Administration in Agriculture – (МВА) у чотирьох партнерських університетах України, Росії і Казахстану мовою відповідної країни і німецькою мовою;
- організація активного обміну практикантами, студентами і викладачами, у першу чергу, в рамках розвитку магістерської програми "Аграрний менеджмент";
- забезпечення довгострокового і різнобічного співробітництва в освітній і дослідницькій сферах;
- залучення до співробітництва інших аграрних університетів і коледжів.
- Учебний процес у рамках даного проекту складається з одного практичного та трьох теоретичних семестрів:

Практичне навчання складається з одного практичного учбового семестру та чотирьохтижневої виробничої практики (як правило, у сфері аграрного бізнесу).

Практичний учбовий семестр та виробнича практика пов'язують навчання з професійною практикою на сільськогосподарському підприємстві. Зміст учбової програми практичного навчання в сільськогосподарських підприємствах:

- вибір альтернативної діяльності підприємства за допомогою інструментів менеджменту.
- виробничі технології у рослинництві та тваринництві, а також у сфері сільськогосподарської техніки.
- важлива виробничо-технічна інформація та знання про ціноутворення та витрати в сільськогосподарському підприємстві.
- розрахунок ефективності виробництва в сільськогосподарському підприємстві.
- огляд соціально-економічної сфери сільськогосподарського

підприємства, а також сільської місцевості.

Успішне закінчення практики підтверджується при відпрацюванні студентом повного терміну практики та захисті виробничого звіту на оцінку не нижче «задовільно».

Теоретичне навчання на 2. і 3. учбових семестрах складається з трьох блоків, а саме, обов'язкові дисципліни, обов'язкові за вибором та дисципліни за вибором студента. Зміст всіх обов'язкових дисциплін розроблений спільно із закордонними партнерами і є абсолютно ідентичний змісту дисциплін, які викладаються в німецькому університеті-партнері. Це дає змогу реалізації принципів Болонської угоди і організації академічної мобільності студентів. Саме тому, щорічно наші студенти навчаються один із семестрів в університеті Вайєнштефан, спільно з німецькими студентами збирають дані для написання дипломних робіт, та під подвійним науковим керівництвом з боку обох університетів готують магістерські роботи.

За період співпраці Сумського національного аграрного університету і університету Вайєнштефан пройшли практику 172 студентів, 96 студенти навчалися в університеті прикладних наук Вайєнштефан, успішно пройшли асистентську програму 26 студентів і викладачів. Випускники цієї програми на даний момент працюють викладачами нашого Вузу, консультантами та керівниками підрозділів в спільних підприємствах та німецьких представництвах, у сфері бізнесу та менеджменту АПК.

Висновки. Впровадження міжнародної програми підготовки спеціалістів в Сумському НАУ сприяє працевлаштуванню випускників, підвищує можливості реалізації отриманих знань та навичок. В рамках даного проекту у 2002-2015 рр. у нашому університеті відбулося 11 міжнародних семінарів для доцентів. У семінарах взяли участь понад 90 представників із 10 університетів України, Німеччини, Росії, Казахстану, Грузії. Також на базі СНАУ щороку проводяться 3 семінари для студентів магістерського курсу з університетів Сум, Києва та Полтави. Використання позитивного досвіду Сумського національного аграрного університету

дозволить покращити якість підготовки спеціалістів та інтернаціоналізації освітнього процесу.

Література:

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. [пер. с англ.]. – М. :Academia, 1999. – 956 с.
2. Козієвська Олена. Стратегії інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід та українські перспективи / О. Козієвська // Вища школа. – 2012. – № 7. – С. 30-39.
3. Добрянський І., Ноумець О. Іноземні студенти у вищій освіті України та Росії: стан, тенденції, перспективи (порівняльний аналіз) / І.Добрянський, О.Ноумець // Вища школа. - 2012. - № 7. – С. 7-18.
4. Кожна Г.М. Специфіка адаптаційних реакцій студентів першого курсу до навчальної діяльності у вищому навчальному закладі / Г.М.Кожна, С.О.Кранікова, Л.М.Гойгер, К.О.Зеленська // Медична психологія. – 2011. - № 3. – С. 14-16.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf
6. Global Education Digest 2010. Comparing Education Statistics Across the World UNESCO 2010 - p. 72.
7. Кількість студентів-українців за кордоном [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/56>.

Referents:

1. Bell D. (1999), Grjadushhee postindustrial'noe obshhestvo. Opyt social'nogo prognozirovaniya [The future post-industrial society. Experience in social forecasting], :Academia, Moskow, Rasha.

2. Koziiivs'ka O. (2012), "Strategies of internationalization of higher education: international experience and Ukrainian prospects", *Vyscha shkola*, vol. 7, pp. 30-39.
3. Dobrians'kyj I. and Noumets' O. (2012), "Foreign students for higher education Ukraine and Russia: state, trends and prospects (comparative analysis)", *Vyscha shkola*, vol. 7, pp. 30-39.
4. Kozhna H.M., Kranikova S.O., Hojher L.M. and Zelens'ka K.O. (2011), "The specificity of the adaptive responses of first year students to educational activities in higher education", *Medychna psykholohiia*, vol. 3, pp. 14-16.
5. Natsional'na stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012-2021 (2012), [available at]: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf (Accessed 20 June 2015).
6. Global Education Digest 2010 (2010), Comparing Education Statistics Across the World UNESCO - p. 72.
7. Kil'kist' studentiv-ukraintsiv za kordonom (2015) [available at]: <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/56> (Accessed 20 August 2015).